

„Silné“ myšlení exoteriků

Rudolf Steiner

Kristiania (Oslo), 5. října 1913

Zápis A:

Posouváme-li se jako esoterici stupínek za stupínkem výš a výš, nastávají v našem duševním životě různé změny. Budu dnes mluvit o jedné slabosti, která se projevuje u esoterika ve srovnání s exoterikem; znamená slabost z hlediska exoterika, pro esoterika bude spíše předností. Je to něco, co bych chtěl nazývat zdatností ve vytváření myšlenek. Uvedu příklad. William Crookes ve svém životě hodně přemýšlel. Ve špiritistické oblasti možná vykonal to nejvýznamnější. Nejenže experimentoval, ale také velmi mnoho přemýšlel o věcech, které se v nadmyslovém životě ukazují. Jedním z jeho nejzajímavějších problémů je patrně problém mikroskopického člověka. Crookes si představuje člověka, který je menší a menší, stále se zmenšuje - cosi jako homunkulus. Nakonec už je velký jen jako brouk, lezoucí po zelném listu. Tento zelný list pro něj znamená svět a okraje listu jsou jako vysoké hory. Zdají se mu vyšší než běžnému člověku Hi-málaje. Představoval si také člověka, který žije velmi rychle a jehož délka života, která u dnešního člověka činí, řekneme, osmdesát let, činí jen dva měsíce. Takový člověk musí mít samozřejmě úplně jiný obraz světa, protože všechno, co běžný člověk prožije za celý svůj život, je stěsnáno do dvou měsíců. Přejchod od jednoho ročního období k druhému vůbec nepozná. Růst květin se mu jeví stejně, jako když dnes někdo provádí výzkumy geologického vývoje Země. Slunce se pro něj sotva pohne z místa. Jiná představa je představa člověka, který by žil velmi pomalu a dožil by se osmdesáti tisíc let. Pohyb Slunce po obloze, který můžeme podrobně sledovat, by se takovému člověku jevil jako ohnivý kruh, zhruba jako kdybychom máchali kusem žhavého uhlí a viděli uzavřený kruh. Květiny by pro něj vyrážely ze země, aby hned zase zašly, houba by vyrazila a hned zase zmizela.

Pro esoterika jsou takové obrazy zajímavé potud, že na nich vidí, kam až může dnešní exoterní myšlení ulétnout. Ze tří duševních sil je to myšlení, které dokáže ulétnout nejvíc. Esoterik se toho dopustit nemůže; na takovéto myšlení mu chybí zdatnost.

Čím to je? Je to tím, že takové obrazy, jako je obraz mikroskopického nebo rychle žijícího člověka nespočívají v nutnosti, zákonitosti světového bytí. Dobří bohové si jistě dělali o život člověka větší starost než on sám; nestvořili ho však jako mikroskopického, nýbrž jako makrokosmického, protože jen ten se začleňuje do světového bytí, jak ho bohové vytvořili. Je ovšem možné, že kdyby se pan William Crookes mohl stát bohem, stvořil by takového mikroskopického člověka - dobří bohové to neudělali, byli na to příliš „slabí“. Dnešní

exoterik je však silný. Maluje si takovýto myšlenkový obraz, jako je obraz mikroskopického člověka. Je ve svém myšlení silnější než nejbližší vyšší hierarchie, andělé neboli angeli, o nichž se v jednom starém dokumentu praví: „A zahalili svou tvář!“

Proč to dělají? A před čím? Před omyly lidí! Člověk je stvořen bohy jako myslící bytost a celý vesmír je tak zařízen, protože se prostě měl stát myslící bytostí. Jestliže se však člověk domnívá, že myšlení by mohlo existovat samo o sobě, jestliže ho nechá ulétnout, musí propadnout omylu a ztratit spojení s univerzálním myšlením jako zdrojem myšlení. Pak si andělé zahalují tvář. Tak hluboce pojaté jsou tyto náboženské dokumenty; je pouze třeba jim rozumět.

Jestliže dnešní teologie mluví o bibli, má to vůči skutečnosti stejný význam, jako kdyby evropští učenci, kteří neumí čínsky, vyslovovali své soudy o posvátných čínských rukopisech podle toho, co je na tomto rukopise navenek vidět. Tak jako to nemá žádnou hodnotu, nemá pro lidstvo žádnou hodnotu ani moderní biblické bádání.

Proto také cvičení, která jsou vám, milé sestry a bratři, dáována, obsahují takové myšlenkové obrazy, jaké jsou obsaženy ve velkém plánu světa. A představy, jako jsou ty o mikroskopickém a rychle nebo pomalu žijícím člověku, esoterik odmítne. Působí mu bolest, cítí je jako něco nezdravého, nespočívajícího v nutnosti světového bytí. Vůči mikroskopickému člověku bude cítit něco jako palčivost; udělá se mu horko, jako když se všechno slévá do jednoho bodu. Naproti tomu u všeho, co se chce rozpínat daleko do vesmíru, když si chce například představit člověka, který se dožije osmdesáti tisíc let, ho přepadne pocit chladu, zamrazí ho.

Takový pocit chladu můžeme mít i vůči některým filosofům. U Anaxagora, v menší míře i u Empedokla, máme ledový pocit. Vůči Leibnizovi má člověk pocit blahodárného tepla; je to - budeme-li ten výraz chápat správně - příjemný filosof.

Pocit palčivosti, horka máme i tehdy, meditujeme-li o bodu. To je zároveň dobrý prubiřský kámen pro esoterní vývoj. Jestliže nemám problém představit si bod, jak se ho dnes učí děti ve škole, pak to ještě není správné. Má-li s tím však esoterik problém, má-li horký, palčivý pocit, je to důkazem, že ve svém školení pokročil.

Obrazem, který je vzat z [řádného] chodu světa, je také miska naplněná olejem, v němž hoří a svítí plamen. Miska stojí pevně, olej je stravován. Kdo se do tohoto obrazu ponoří, získá tím pravý obraz lidské bytosti: miska je pevné, fyzické tělo; olej, který je stravován, je éterné tělo; plamen je astrální tělo a zářící světlo je lidské Já.

Tato lidská bytost je podle klimatu a místa velmi rozdílná a člověk srůstá s tajemstvími svého okolí více, než se má obvykle za to. Je rozdíl, jede-li člověk z Berlína na Sicílii, nebo sem (do Kristiánie). Člověk prožívá něco jiného, jede-li na sever. Éterné tělo se při tom víc a víc rozpíná, zvláště na východním severu, například ve Finsku. Na jihu je éterné tělo naproti tomu více stlačováno. Jestliže někdo jede odsud - z Kristiánie - na jih, musí se jeho éterné tělo koncentrovat. Tím mohou být vyvolány velké léčebné síly. Při tom je samozřejmě podstatné, jestli mu není ze strany toho, kdo má být vyléčen, kladen odpor, a podstatná je i karma obou dvou/

Ze zápisu B:

[Mezi text o představách mikroskopického člověka a o obrazu misky s olejem a plamenem je zde zařazena následující pasáž:] Veškeré toto neurčité myšlení o vesmíru, jako je tázání a hloubání nad tím, co bylo před Saturnem, co bylo před tím, než tu byl Bůh atd. atd., musí u esoterika vytvářet nesmírný chlad. Esoterikovi připadá obtížné představovat si bod a kruh, nebo bod či kruh, zatímco exotekovi nikoli. Esoterik totiž vychovává také svoji duši. Tímto způsobem můžeme získat tušení, jak se do světa dostal omyl a zlo. Poznání éterného těla se děje na základě pozornosti, na základě koncentrace, poznání astrálního těla se děje na základě oddanosti duše, na základě meditace, na základě sestoupení do vlastní duše a výsledkem je rozšíření paměti.

GA 266/III